

Correctieadvies VCN examen Latijn 2013

Vooraf

De afgelopen jaren heeft het veld, geheel in lijn met de wens van het ministerie, zelf verantwoordelijkheid genomen in die gevallen waarin het correctiemodel niet voorziet. Hierbij ging het niet om het bij meerderheid bepalen van het juiste antwoord, maar om het zoeken naar argumenten om zo eerlijk mogelijk het pleit (al dan niet in het voordeel van de leerling) te beslechten. Suggesties van het veld zijn aan het CvE meegedeeld en waar mogelijk overgenomen in de nieuw te maken examens.

Het correctiemodel van 2013 laat veel over aan de docent. Deze ruimte voor een eigen professionele afweging is een teken van groot vertrouwen. Toch blijkt in de discussies op (inmiddels) vier plekken in het land dat de meningen over de juiste invulling van de professionele ruimte nogal ver uiteenlopen. Maximale vrijheid van de docent brengt hier het gelijkheidsbeginsel van de leerling mogelijk in gevaar. Zonder het correctiemodel te willen overdoen geeft het gemeenschappelijk voorzittersoverleg er alle aanleiding toe om enerzijds een paar algemene opmerkingen over de correctie te maken en anderzijds in flink wat gevallen de breedte van de discussie weer te geven en uiteindelijk een knoop door te hakken om recht te doen aan het gelijkheidsbeginsel.

1. Algemene opmerkingen

- 1.1. Een kennelijke verschrijving maakt het antwoord niet fout. Hierbij denken we aan overschrijffouten bij citaten en het niet juist spellen van namen. Met kennelijke verschrijving bedoelen we niet dat Tiberius goed is als Augustus bedoeld is.
- 1.2. De speciale citaatregel, nl. dat bij citaatvragen alleen het in het correctiemodel gegeven antwoord juist is, is vervallen. Dat betekent dat een toevoeging aan het citaat het antwoord niet per definitie fout maakt. Bij de beoordeling van afwijkende citaten geldt algemene regel 2.3.3.
- 1.3. Bij de correctie van een kolon geldt dat alle punten verloren gaan als de strekking van de vertaling heel anders wordt. Zie vakspecifieke regel 3.3.
- 1.4. Tijdfouten zorgen voor aftrek van één scorepunt, tenzij anders vermeld in het correctievoorschrift of in het geval dat vakspecifieke regel 3.3 van toepassing is.

1b

Advies

Reken antwoorden in de trant van 'Nero behoort tot het keizerlijk huis.' waarbij geen expliciete verwijzing naar familie van Augustus of Julisch-Claudische huis voorkomt, ook goed.

Argument

Er is ten tijde van Nero maar één keizerlijk huis en dat is het Julisch-Claudische huis dat familie van Augustus is.

2a

Uitwerking van 1.2

Het correctiemodel rekent het citaat princeps als aanduiding van een van beide staatsvormen goed. De toevoeging mitis aan princeps brengt een nuancering aan in die

staatsvorm, nl. dat het gaat om een milde variant. Daarom is dit langere citaat fout.
Het citaat Augustus fuit princeps, waarbij de woorden Augustus fuit zijn toegevoegd, brengt geen nieuw element aan in het antwoord en is daarom goed.

2b

Advies

Reken antwoorden in de trant van 'Eerst was hij wreed en later was hij mild.' alleen dan goed als de leerling met eerst en later (correct) verwijst naar de volgorde van zijn antwoord bij a.

5

Advies

Reken antwoorden waarbij de indirecte rede omschreven wordt met alwetende verteller goed.

Reken antwoorden waarbij de directe rede omschreven wordt met vanuit het perspectief van Augustus goed.

Reken antwoorden waarbij op een zinnige wijze het verschil tussen het gebruik van de derde persoon en de eerste persoon genoemd wordt goed.

Argument

De term verteltechnisch verwijst naar de manier van vertellen. Daarbij horen volgens de examenboeken zaken als perspectief, verteltijd, vertelde tijd, vertraging, versnelling etc.

6

Advies

Reken antwoorden waarin naar Cinna als de neef van Pompeius wordt omschreven fout.

Argument

Cinna is geen neef van Pompeius.

Het woordenboek van Pinkster geeft de vertaling niet, het woordenboek van Wolters wel.

Hoewel het correctiemodel niet aangeeft dat er ook 1 scorepunt kan worden toegekend, ligt het in de rede om voor één goed antwoord één scorepunt toe te kennen.

Opmerking

Verschillende keren is gesproken over de vraag of je bij deze vraag nu met een antwoord uit regel 11-12 moet komen of dat je uit de rest van de tekst mag putten. Vraag 2a en 20 lijken te suggereren dat wanneer dat het geval is, de vraag daarin iets explicieter is. Het is de voorzitters niet gelukt om buiten regel 11-12 een goed antwoord op de vraag te vinden. Daarom is de vraag of het antwoord uit regel 11-12 moet komen eigenlijk louter theoretisch zinnig.

8

Advies

Reken het antwoord vergelijking goed.

Argument

In de meeste omschrijvingen van analogie wordt verwezen naar vergelijking. Een argument m.b.v. analogie maakt gebruik van het feit dat twee dingen met elkaar vergeleken worden. Hoewel het argument niet vergelijking heet, dekt vergelijking wel een belangrijk deel van het begrip analogie. Omdat het antwoord voorbeeld niet fout hoeft te worden gerekend, lijkt het van al te grote strengheid het juistere antwoord vergelijking fout te rekenen.

10

Advies

Reken antwoorden in de trant van 'Hij stuurt zijn vrienden weg/terug.' goed.

Argument

Hoewel dit antwoord strikt genomen niet juist is (Het is immers nacht en hij heeft ze pas voor de volgende dag besteld.), is de kern van waar het om gaat, namelijk dat hij alleen met Cinna wil zijn, behouden. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat in het antwoord niet staat dat hij ze heeft weggestuurd uit zijn slaapkamer.

Advies

Reken antwoorden waarbij niet staat 'er zijn maar twee stoelen', maar wordt verwezen naar 'het bijzetten/neerzetten van een (dan wel één) stoel' alleen dan goed wanneer uit het antwoord duidelijk blijkt dat het maar om in totaal twee stoelen gaat, waaruit dan het privé-karakter van het onderhoud blijkt.

11b

Advies

Reken naar analogie van het antwoord 'tegenstanders/vijanden van Cinna' ook goed overwinnaars van Cinna en overwinnaars in de burgeroorlog.

Argument

Het gaat om het concreet invullen van het begrip victores en dat wordt met deze antwoorden voldoende duidelijk gedaan.

Advies

Reken antwoorden in de trant van Augustus en de aanhangers fout.

Argument

Het gaat in deze zin om het feit dat 'vriendjes' van Augustus jaloers zijn op een voormalig tegenstander. Augustus zelf kan als uitdeler van de jaloezie veroorzakende gunsten niet zelf jaloers zijn op zichzelf.

12

Advies

Reken antwoorden waarbij servare met redden wordt vertaald goed.

Argument

In het woordenboek geeft het lemma servare allerlei mogelijke vertalingen, maar sparen komt er niet in voor. Dit doet vermoeden dat Seneca Augustus de situatie zo laat weergeven dat Augustus de redder is van het leven van Cinna. Dat is, wanneer je denkt aan medestanders van Augustus, die wraak willen nemen op hun tegenstanders, helemaal niet moeilijk voorstelbaar: de 'milde' Augustus redt Cinna uit de handen van zijn beulen. Het correctiemodel spreekt over sparen en lijkt daarmee een verschil te willen maken tussen iemand sparen (deze persoon zou best dood mogen, maar dat doe je uiteindelijk niet) en iemand redden (deze persoon wordt door anderen in grote benauwenis gebracht en jij redt diegene omdat je hem het beste toewenst). Dit verschil lijkt niet met het woord servare gegeven.

14a

Advies

Reken het antwoord aanslag fout.

Argument

Hoc slaat terug op occidere me paras r43. Er wordt op het moment van spreken geen aanslag gepleegd noch is die gepleegd. Wat wel aan de gang is is het voorbereiden van een aanslag.

14b

Advies

Reken antwoorden in de trant van 'Cinna is niet goed bij zijn hoofd.' goed.

Argument

Het woord suggereren kan opgevat worden als verwijzend naar iets wat niet expliciet gezegd wordt, maar tussen de regels door wordt meegedeeld. In dit geval is de suggestie die van de retorische vraag Quo hoc animo facis uitgaat, dat Cinna niet goed wijs is. De daarna door Augustus geverbaliseerde antwoorden ondersteunen deze suggestie.

15a

Reken antwoorden in de trant van 'Hij verliest het proces van een vrijgelatene.' goed.

Argument

Over het proces is niet veel bekend. De weergave van gratia met door (toedoen van) is mogelijk verwarrend. Uiteindelijk geldt dat wie door toedoen van een vrijgelatene verliest, uiteindelijk van zo iemand verliest.

16 b

Advies

Reken de antwoorden heel vaak en voortdurend goed, maar vaker fout.

Argument

De tegenstelling is rari-cotidianum. Heel vaak en voortdurend zijn goed vergelijkbaar met cotidianum, vaker is weliswaar niet gelijk aan rari, maar vormt er niet dezelfde tegenstelling mee als cotidianum.

18

Advies

Reken het antwoord blandius goed.

Argument

Dit is de kern van het antwoord. Nullum is een anafoor en derhalve niet noodzakelijk.

19

Advies

Reken antwoorden waarin de corresponderende delen van het chiasme juist zijn aangegeven goed, bijv. d.m.v. een kruis.

Argument

Bij deze vraag gaat het om het citeren van het Latijnse tekstelement dat een chiasme is en om het aangeven welke delen met elkaar corresponderen. De stipjes en letters uit de vraag zijn hiervoor een hulpmiddel, maar niet de enige manier om die correspondentie aan te geven.

20 b

Advies

Ken voor antwoorden in de trant van 'Zij willen het graag, verlangen ernaar.' één scorepunt toe, maar trek voor 'Zij willen het.' één scorepunt af.

Argument

Libet bevat als werkwoord duidelijk de component genoeg. Dat genoeg zit wel in het Nederlandse graag willen en in verlangen, maar niet in het werkwoord willen zonder meer.

21

Advies

Reken antwoorden waarbij de leerling alleen ingaat op laeteris (blij zijn) of movearis (geroerd zijn) goed.

Argument

Om aan te tonen dat iets in strijd is met iets anders is het voldoende om op één tegenstrijdig aspect te wijzen.

23

Advies

quis wat: -2: niet opnieuw aanrekenen in 24

quis iemand (in een vraagzin): -1

quis iemand (niet als vraag zin): -2

wordt gedood: -2

Argument

Algemene opmerking 1.3

24

Advies

Reken de vertaling uiterste fout.

Argument

Op de bijeenkomsten is uitvoerig gediscussieerd over de juistheid van de vertaling uiterste.

De stemmen staakten. Dit is zo'n geval waar een knoop moet worden doorgehakt met het oog op de rechtsgelijkheid.

25

Advies

Reken de vertaling heb ik geleefd fout, maar reken een vragende vertaling in 26 niet opnieuw fout.

Argument

Het vraagteken aan het einde van de zin betreft de hoofdzin beginnend met quis en geldt niet voor de directe rede.

26

Advies

Reken de vertaling rit/route/levensloop goed, trek voor de vertaling (zee)vaart/verloop/wedloop/carrière/loopbaan één scorepunt af.

Argument

De metafoor berust op het feit dat het leven wordt vergeleken met een cursus. Bij rit/route/levensloop zit duidelijk(er) het aspect dat dit een heel leven duurt. Bij (zee)vaart/verloop/wedloop/carrière/loopbaan is dit aspect niet (minder duidelijk) aanwezig.

Opmerking

Hoewel de vertaling zijn lotsbestemming volbrengen uit het woordenboek lijkt te komen, is het de vertaling van fortunam perago en derhalve hier voor cursum perago fout.

27

Advies

Reken fortuna vertaald als fortuna/Fortuna goed.

Argument

Fortuna is een technische term van de Stoa. Zoals ratio vaak onvertaald mag blijven kan dat ook voor fortuna gelden.

28

Advies

Trek voor de vertaling is gestorven één scorepunt af

Argument

Het perfectum van exire is exii. In poëzie kan ook exi voorkomen. Los daarvan is er in het Nederlands verschil tussen Wie sterft niet? en Wie is niet gestorven?.

30

Advies

Reken de vertaling dat men/ze/je niet tevreden is/zijn/bent goed.

Argument

In het Nederlands is er geen verschil tussen niet tevreden zijn en dat men/ze/je niet tevreden is/zijn/bent.

Advies

Reken de vertaling hij is niet tevreden goed.

Argument

Een losse aci na een dubbele punt mag weergegeven worden als een hoofdzin.

Advies

Trek voor de vertaling verleden tijd één scorepunt af.

Argument

Hoewel deze vertaling dicht aanligt tegen voorbije tijd, bedoelt niemand in het Nederlands met verleden tijd de tijd die voorbij is gegaan. Verleden tijd is een zuiver grammaticale term in het algemeen spraakgebruik.

31

Advies

Trek voor de vertaling gering één scorepunt af, maar reken gering in aantal goed.

Argument

Hoewel klein en gering als equivalent in het woordenboek staan, is er in het Nederlands een wezenlijk verschil.

34

Advies

Reken een vertaling zonder dat (als weergave van de aci) goed.

Argument

Deze wellicht wat vrijere vertaling geeft de inhoud van de zin goed weer. Zie ook kolon 36 in het correctiemodel.

Opmerking

Reken summum bonum vertaald als summum bonum goed, zie kolon 27.

Advies

Trek voor het niet vertalen van non twee scorepunten af.

Argument

Algemene opmerking 1.3

35

Advies

Trek voor tibi als dat. auctoris twee scorepunten af.

Argument

Algemene opmerking 1.3

37

Advies

Reken de vertaling uitstel maakt je leven niet gelukkiger goed.

Argument

Zoals in kolon 36 een vrije vertaling niet wordt fout gerekend, geldt dat hier ook. De inhoud blijft behouden.

Advies

Trek voor de vertaling oponthoud/vertraging één scorepunt af.

Argument

In deze zin gaat het erom dat de mens de dood zelf wil uitstellen. Het gaat dus om de invloed die de mens op de dood wil uitoefenen. In de vertaling oponthoud/vertraging is deze invloed van de mens in het geheel niet aanwezig.

38

Advies

Reken vertalingen van perceptas goed als de voluptates je gegeven zijn, maar fout als je ze zelf tot je neemt.

Argument

Hiervoor is gezegd dat fortuna je je leven geeft. De voluptates zijn een onderdeel van dat leven en derhalve een cadeau en niet iets wat je zelf tot je kunt nemen.

39

Advies

Reken de vertalingen optellen en berekenen goed.

Argument

In het woordenboek worden deze vertalingen bij numero gegeven en niet tellen zoals in het correctiemodel staat.

40

Advies

Reken de vertaling royaal (als bijwoord) goed, maar trek voor goedaardig/goedmoedig/rijkelijk één scorepunt af.

Reken taxeren/schatten goed.

Argument

Op de bijeenkomsten is uitvoerig gediscussieerd over de juistheid van de verschillende vertalingen. De stemmen staakten. Dit is zo'n geval waar een knoop moet worden doorgehakt met het oog op de rechtsgelijkheid.

41

Advies

Trek voor vertalingen waarbij me is weergegeven als de abl bij dignum twee scorepunten af.

Argument

Er is verschil tussen 'Ik ben het koningschap waardig.' en 'Het koningschap is mij waard.' In dit geval is de enige juiste interpretatie dat ik de jaren verdien (hoc als abl bij dignum) en niet dat de jaren mij verdienen (me als abl bij dignum).

44

Advies

Reken de vertaling voorrecht/privilege/genade goed.

Argument

Op de bijeenkomsten is uitvoerig gediscussieerd over de juistheid van de verschillende vertalingen. De stemmen staakten. Dit is zo'n geval waar een knoop moet worden doorgehakt met het oog op de rechtsgelijkheid.

45

Advies

Trek voor de vertaling wees dankbaar twee scorepunten af.

Argument

Het is essentieel dat Seneca zichzelf betreft bij degenen die dankbaar moeten zijn. Seneca presteert zichzelf constant als proficiens en niet als sapiens; het gebruik van de eerste persoon meervoud is daarom van essentieel belang.

Advies

Trek voor vertalingen waarin met een platte neus voorkomt twee scorepunten af.

Argument

Vakspecifieke regel 3.3